

Santa Maria del Castell de Claramunt

La Pobla de Claramunt

Ubicació

Comarca:	Anoia
Lloc/Adreça:	Castell de Claramunt
Emplaçament	Dins el recinte del Castell de Claramunt
Alçada:	450

Coordenades:

Latitud:	41.55485
Longitud:	1.66962
UTM Est (X):	389055
UTM Nord (Y):	4601208

Classificació

Número de fitxa	08165-7
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval Pre-romànic Romànic
Segle	X-XV
Any	990
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal i física
Observacions protecció:	BCIN-Monument Històric, 1275-MH (22-04-1949)
Número inventari	CCAA7603; IPA1439
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Restringit
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de la Pobla de Claramunt i Generalitat de Catalunya
Fitxes associades:	
<u>Castell de Claramunt</u>	

Autoria de la fitxa
Data de registre de la fitxa:

Jordina Sales Carbonell
ds., 01/06/2019 - 02:00

Descripció

Les restes romàniques de la més primitiva parròquia de la Pobla de Claramunt i antiga capella castral es troben ubicades al sector sud de l'interior del recinte de la fortalesa, just al costat de l'accés al castell i a mig camí entre el sector jussà i el sobirà.

Es tracta de les restes d'una església romànica de dimensions notables, de planta basilical amb tres absis separats per pilars cruciformes. Aquests absis apareixen decorats amb arcuacions cegues i amb lesenes o arcs llombards, i el central té tres finestres de doble esqueixada, mentre que només se'n va obrir una a l'absis lateral sud; les parets de l'absis lateral nord conserven poca alçada i el seu mal estat s'interpreta com a producte de l'enderroc dut a terme l'any 1463 a bona part de les estructures del castell. Les naus del temple tindrien cobertes amb volta de canó, avui perdudes, així com perdut està el campanar d'època romànica que apareix referenciat a varis documents medievals. L'obra general està feta de petits blocs tallats de travertí, seguint la tècnica pròpia d'aquestes construccions sacres catalanes medievals. Cap part de l'edifici presenta indicis d'haver tingut motius escultòrics.

Observacions:

L'any 1983 el Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat va restaurar les cobertes dels absis i es va refer l'arc pre-absidial central, mentre que tres anys més tard, el 1986 es va excavar la nau de tramuntana del temple. L'any 1992 s'hi van dur a terme una sèrie de sondeigs arqueològics -en aquesta ocasió a la zona del recinte sobirà del castell- previs a la restauració integral de la fortalesa duta a terme pel Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya.

Història

Nascuda a redós del Castell de Claramunt i com a capella castral del mateix (per tant ja existiria al segle X), fou la primera parròquia de La Pobla de Claramunt, amb la seva baronia alodial i territorial. Tot i que el castell es documenta per primer cop el 978, la seva església no ho apareix per primer cop a la documentació conservada fins uns anys més tard: l'any 990 com a beneficiària en un testament d'una peça de terra situada al comtat de Manresa. És al segle XI que es projecta el gran edifici romànic, part del qual ha arribat fins els nostres dies sota aquest estil artístic.

El 1303 se li va construir una capella adossada amb entrada pròpia sota l'advocació de Santa Margarida, que encara es conserva íntegrament dempeus. El 1306, el bisbe de Barcelona i el seu capítol catedralici cediren el dret de presentació del rector de Claramunt al senyor del castell, el comte Ramon Folc VI de Cardona, amb la condició que l'església romangués dins del recinte fortificat. En una visita pastoral de l'any 1404 es menciona el mal estat de la nau de tramuntana, la qual tenia llavors la volta esquerdada, i esmenta la necessitat de reparar el campanar (avui desaparegut); situació que el 1421, segons consta en una altra visita pastoral, continuava sense solucionar-se.

L'enderrocament del castell l'any 1463 demanat pels consellers d'Igualada i autoritzat per la Generalitat en el marc de la guerra civil de Joan II va afectar l'església, ja que la seu parroquial es va traslladar a una capella advocada a la Santíssima Trinitat que el 1380 s'havia fundat dins el nucli urbà de la Pobla de Claramunt; de fet, com ja s'ha dit, la no conservació de l'absis lateral nord ha estat interpretada com a una conseqüència d'aquesta acció d'enderrocament. Amb el final de la guerra es va iniciar la reconstrucció del recinte castral, i el 1484 es van adequar els dos absis que encara quedaven dempeus i es va construir un mur

de tancament al nord de l'església per tal de que continues funcionant com a edifici de culte, tot i que ja amb funcions litúrgiques menors, ja que la parròquia mai va tornar al castell.

Diverses visites pastorals fetes durant el segle XVI testimonien la progressiva degradació de l'església, amb la desaparició de la major part dels ornaments i dels beneficis que s'hi havien fundat.

Tot i que a l'antiga sagrera de Santa Maria del Castell s'hi va continuar enterrant fins el 1646, el 1567 ja s'havia beneït un nou cementiri al costat de la nova seu parroquial traslladada a la Trinitat, fet que comportà un abandonament progressiu de la necròpolis del castell. De fet, des de l'any 1606 l'església castral havia quedat en desús per al culte de manera definitiva, tot i que el 1754 el papa Benet XIV concedí indulgència plenària en la benedicció del terme que es feia el 3 de maig (durant l'Aplec de la Santa Creu) des del pedró que fins el segle XIX hi va haver a la part superior del recinte jussà del pati del castell.

Durant l'Edat Mitjana i bona part de l'Antic Règim la parròquia de Claramunt (recordem, primer ubicada al Castell i després traslladada al nucli urbà de la Pobla) arribà a tenir com a sufragànies varies esglésies i capelles de la comarca com Sant Hilari de Vilanova del Camí, Sant Joan de la Torre de Claramunt, Sant Salvador de Vilanova d'Espoia, Sant Martí de Carme, i Santa Bàrbara de la Font de la Reina de Capellades, les quals perdé progressivament amb l'abolició efectiva del feudalisme al segle XIX.

L'any 1967 l'interior de l'església de Santa Maria fou objecte d'excavacions arqueològiques que van deixar al descobert part de l'antic cementiri parroquial i un primitiu altar a l'absis principal.

Bibliografia

- BRASÓ VAQUÉS, Miquel (1964): Claramunt, Monografies del Club Excursionista de Gràcia, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, p. 13-16.
- CATALÀ ROCA, Pere (dir.) (1976): Els castells catalans, vol. V, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, p. 320-345.
- JUNYENT MAYDEU, Francesc; MAZCUÑÁN BOIX, Alexandre (1984): 'Santa Maria del Castell de Claramunt', Catalunya Romànica XIX. El Penedès, l'Anoia, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, p. 464-466.
- VILA CARABASSA, Josep M. (1993): 'L'excavació arqueològica del Castell de Claramunt', Estrat, 6, p. 133-148.
- RIBA GABARRÓ, Josep (1989 2ed): La Pobla de Claramunt. Evolució econòmico-social d'un municipi de la comarca d'Igualada, Rafael Dalmau Editor/ Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, p. 211-215.
- ÁLVAREZ MÁRQUEZ, M. del Carmen (1990): La Baronia de la Conca d'Òdena, ed. Fundació Noguera, Barcelona, p. 44.
- RIBA GABARRÓ, Josep (1994b): 'Santa Maria del Castell de Claramunt (la Pobla de Claramunt)', Esglésies romàniques de l'Anoia, ed. La Veu de l'Anoia / Centre d'Estudis Comarcals de l'Anoia, Igualada, Zona A, fitxa 1.
- RIBA GABARRÓ, Josep (1997): 'Aspectes finals del règim feudal a l'Anoia', Miscellanea Aqualatensia, VIII, p. 146-150.
- VILA CARABASSA, Josep M. (1998): 'El Castell de Claramunt (La Pobla de Claramunt)', Arqueologia Medieval a l'Anoia. Catàleg de l'exposició, Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval i Diputació de Barcelona, Igualada, p. 45-49.
- <http://www.lapobladeclaramunt.cat/el-municipi/el-castell-de-claramunt/p...>

